

„ИСТОРИЯ” - НИКОЛА ВАПЦАРОВ

(анализ)

В преломни епохи усещането за значимост на събитията и за отговорност пред историята става особено осезателно. Тогава всеки миг е градене на бъдещето, всяка постъпка - изковаване на съдбата на поколенията. Съвременността на Вапцаров е тревожна и драматична - време на социални катаклизми, на разколебаване на нравствено-етичната ценностна система. Творчеството му е „поглед” към действителността, свързан със съдбата на едно поколение, принудено да понесе тежестта на бремето, лишено от право на избор, възмъжало, преди да успее да изживее младежките си радости.

Стихотворението „История” е поетичен размисъл за една жестока действителност и мястото на човека в нея.

Самото заглавие изразява едновременно личното и универсалното като вътрешен смисъл на съдбовната връзка между човека и историческия момент. Творбата е отправена към бъдещето, основите на което са заложили в съвременните за твореца събития. Тя носи ясно подчертаната лична и историческа отговорност на поета пред бъдещите поколения. С тази проблематика е свързан размисълът на Вапцаров и философско-поетическите му внушения.

Стихотворението „История” разкрива драмата на поколение, простило се с безгрижието на юношеството и младостта и преминало изведнъж в зрелостта. Светът се оказва суров и негостоприемел за него. Съдбата му е предопределена от социалните трусове, а животът му е подчинен на страданията и нещастията, които съпътстват вселенския конфликтен сблъсък на човека с времето. Настоящото поражда отчаяние и безнадеждност:

*Живот ли бе - да го опишеш?
Живот ли бе - да го разровиш?
Разровиш ли го - ще мирише
и ще горчи Като отрова.*

Подобно време създава сурови хора. Въпреки това лирическият герой е съхранил хуманния си поглед към света. Той осъзнава, че в историята се вписват само големите събития - „Ще хванеш контурите само”, но е убеден, че по-голямо значение имат съдбите на хилядите обикновени хора, чрез които се гради същността и смисъла на събитията. Конфликтът между човека и света, безпощаден и отнемащ правото на личен избор, е в основата на житейската драма. Поетът рисува сурова картина на съвременността. Бедността, духовната нищета, безнадеждността, примирението, безизходицата бележат това време:

*Като мухи сме мрели есен,
жените вили по задушница,
изкарвали плача на песен,
но само бурена ги слушал.*

Огрубената лексика в тези стихове, както и в цялото стихотворение, засилва усещането за трагична предопределеност. Човекът е отчужден от своя живот и от

действителността. Още първите стихове на творбата са свързани с мотива за личното отношение към историята:

*Какво ще ни дадеш, историйо,
от пожълтелите си страници? -*

Човекът не само е противопоставен на времето; потъпкани са мечтите и идеалите му, отнето му е правото на избор. Той е поставен в ситуация на предрешена съдбовност и съзнание за безименност:

*Ще бъдеш ли поне признателна,
че те нахранихме с събития
и те напоихме богато
с кръвта на хиляди убити.*

Действителността не предоставя нищо, а отнема последната надежда. Времето на войни засилва до краен предел отчуждението от живота и осъзнаването, че личността не може да гради съдбата си. Подвластна на злото и страданието, реалността изостря конфликта между поколенията. Търпението и примирението със съдбата, характерно за родителите, се противопоставя на нетърпението и жаждата за промяна от страна на синовете. Те не искат да приемат философията на бащите за вечния еднообразен и непроменим ход на живота, а желаят да се намесят в този ход, да заявят своето право на свобода и щастие и да ги завоюват. Те са изпитали огромната тежест на военните години, но са запазили несъкрушима воля за борба. Осъзнали са, че в двубоя с действителността са невъзможни компромиси и примирение. Представата за потресаващия свят на злото, изградена в стихотворението, събира в едно конкретната събитийност на историческото време и типично повтарящото се за всички епохи. Така в светогледа на лирическия герой се отразяват и действителността от 40-те години на XX век, и универсалните търсения на прогресивната, хуманно устроена личност. Това води до отхвърляне на песимизма и обезверяването. Героят носи съзнанието, че личната му съдба и съдбата на народа му се решават както от историческите обстоятелства, така и от волята на хората да се противопоставят на злото. Той вярва във възможното преобразяване на действителността. Колебанията и раздвоението са само част от пътя на духовното съзряване. Неговото поколение има активна позиция към живота. То се стреми към бъдещето и желае да извоюва своето място и своето щастие в живота, както и спокойната увереност в по-доброто бъдеще:

*...тръгвахме навън, където
една надежда ни докосваше
със нещо хубаво и светло.*

Героят е осъзнал, че единствено борбата ще доведе до възраждане на вярата и тържество на справедливостта. Поколението, лишено от лично щастие, подчинява ежедневието си на хода на драматичните събития. Суровата и безмилостна действителност оказва драматично въздействие върху човека:

*...защото би ни безпощадно
живота с грубите си лапи
направо по устата гладни,
затуй езика ни е грапав.*

„Навъсени и къси” определя Вапцаров своите стихове. Те са отклик на

безпощадната действителност, лишена от романтика, подчинена на несекващия двубой, израз на категорична гражданска позиция, на дълбоко изстрадан хуманизъм. Зад огрубената лексика се крият болка и тревога за бъдещето, усещане за историческа обреченост и отговорност пред идващите поколения. Историческата обреченост може да бъде преодоляна само с цената на всеотдайност, жертвеност и пълна отдаденост на идеала - борбата за свобода. Лирическият герой е достигнал до прозрението, което е част от същността на всички борци за свобода от всички времена, че в преломни епохи саможертвата е единственият достоен житейски избор. Тя е и завет към „бъдещите хора“:

*Но разкажи със думи прости
на тях - на бъдещите хора,
които ще поемат поста ни,
че ние храбро сме се борили.*

Единственото желание на лирическият герой, осмислил живота си чрез борбата за свобода, е в бъдещето да преминат идеалите, мечтите и копнежите на неговото поколение. Историята е тази, която трябва да съхрани за поколенията същината на живота им, а поезията да предаде пулса на времето.

Стихотворението „История“ е част от поетическия завет на Вапцаров, за когото копнежът по справедлив и хуманен свят се превръща в смисъл на живота, водещ го към включване в борбата за свобода. Поетическите му прозрения се преплитат с активната му житейска съдба, а Вапцаров се нарежда до малцината български творци, за които с увереност можем да кажем, че сливат творчеството и живота си в едно неделимо цяло.